

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibvs, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm|| Maii Et Ivnii

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10258 - 10263

De tra[n]slatio[n]e S. Nicolai episcopi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77393](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77393)

Nota præ-
clarum en-
comiū tan-
ti viri.

Vir beatus
migrat' e
corpore.

Obijt anno
Christi 1171.
ætatis suæ
73.

iamque deficientis corpusculi animus consolabatur inuictus, solitæ benignitatis & hilaritatis gratiam singulis exhibens, suam dissimulans ipse fixuram. Cuius omnis semper actio, omnis affectio, & ipse totus humilitas & deuotio, totus charitas & compassio fuit. Interea solennitas inuentionis sanctæ Crucis aduenit, in qua Dominus disposuerat eiusdem Crucis fidelissimum adoratorem, feruentissimum amatorem, præconem sedulum exaltare. In qua etiam tricesimustertius annus à susceptione electionis impletus est, ut dies nulla superexeresceret, nulla deesset. Et forsitan minus id fuerat attendendum, nisi quia Saluator quoque, ut quidam sapiunt, ipsum sibi numerum à conceptione ad passionem vsque compleuit. Præuenerat autem Dominicis sacramentis exitum præmunire, quorum fuerat multo tempore deuotissimum executor. Omnibus tandem ritè completis, in medio psallentium & orantium filiorum, quibus paternæ benedictionis hæreditatem legauerat locupletem, feliciter est appositus ad patres suos. Ad quem multæ prius ecclesiasticæ & seculares personæ, humiles & honorabiles, ex eadem regione conuenerant: sed ad eius præsertim exequias innumerosior, si tamen numerabilis, multitudo concurret. Excubias ergo peruigiles circa sacratissimum corpus diebus noctibusque duabus in psalmis & canticis spiritualibus celebrârunt. Tertio demum die ab Archiepiscopo Chrysopolitano, per ipsius opem & operam iam catholico, cum Abbatibus plurimis coram sacro altari, in honore beatæ Mariæ semper virginis dedicato, sepultus corpore, virtutibus viuere comprobatur. Et quoniam annos natus ferme viginti, ad monasterium sese contulit Bonæualis, vbi circiter decem annos, & tantum dem in Stamedio consummauit, additis trigintatribus in episcopatu completis, ad septuagintatres numerus annorum vitæ eius asurgit. In cuius transitu annus erat millesimus centesimus septuagesimus primus ab incarnatione Domini nostri Iesu Christi, qui cum Patre & Spiritu sancto vnus est super omnia Deus benedictus in secula, Amen. Octauo Idus Maij, dies natalis eius: tertio Idus Septembris, Translatio eius.

TRANSLATIO S. NICOLAI EPISCOPI EX
MYRA LYCIAE VRBE AD APVLIAE OPPIDVM BARIVM
*vel Barum: scripta ab Ioanne Archidiacono Barenfi, iubente Vrhone
Barenfi & Canusino Archiepiscopo, circa annum Domini
millesimum octogesimo octauum, aut circiter.*

PROLOGVS.

Vniuersis Christi Ecclesijs literis nostris cognoscenda significamus, quæ miranda, laudanda & veneranda nostris in temporibus Nicolai beatissimi famuli sui meritis pro sanctissimis omnipotens Deus mortalibus insinuare dignatus est: videlicet qualiter de Myra metropoli Barenfis per pontum transferentibus, illius artus sacratissimi Barum sunt apportati: vbi sunt etiam innumera ostentatæ virtutes & stupenda miracula: quæ non solum generationi præfenti vel voce vel scripto notificare curamus, sed etiam nostra post tempora generi venturo memoria & relationibus digna diligenter relinquere laboramus. Nos etenim certissimè nouimus, omnis quoque totum per orbem diffusa frequentibus argumentis est experta fidelis Ecclesia, quoniam licet maiestas omnipotens aliorum sanctorum pro meritis apta & gratissima beneficia suis Christicolis dignatur concedere: maximè tamen pro huius sæpissimè largiri non distulit, quæcunque appetunt suffragia illius inuocato pro nomine. Et idcirco sub isto vocabulo plures per omnes nationes & prouincias, vbi Christus Dominus colitur, quàm aliorum sanctorum consecratæ inueniuntur basilicæ: & mortales plures sunt, qui sancti huius solennia celebrant, quàm qui aliorum. Pro quo enim tam celeriter aliquis aliquo in periculo positus sensit cælitus adiutorium? Neque enim hoc proferimus, ut sanctis derogemus alijs, vel animaduersione illorum merita minuamus: sed istius virtutes prædicamus, vitæque continentiam & constantiam miramur, & mirando collaudamus, qui tantam apud Deum hac in vita & post hanc vitam obtinuit & obtinet gratiam. Quam ob rem nec minori læritia & celebritate ista, quæ est in Translatione, debet à fidelibus honorari festiuitas, quàm illa, quæ sua de dormitione celebratur solennitas.

S. Nicolaus
quàm cele-
bris in Ec-
clesia Dei.

Festū trans-
lationis S.
Nicolai.

nitatis. Virtutum enim signa & tunc & modò manifesta claruerunt, æqualia & innumerabilia. At fortassis festiuitatem istam non omnes æqualiter celebraturæ sunt Ecclesiæ: Barum tamen tota cum Apulia laudibus dignissimis precibusque humilimis quotannis magnificare non negliget. Hoc etenim maximè tanto thesauro ditatum, tantaque dignitate illustratum videtur. Istud autem omnibus de alijs nequaquam attingimus fidelibus: Verùm nihilo minùs asseuerare volumus, quod certissimè nouimus, quoniam mirandum venerandumque habetur & habebitur ab omnibus, quod omnium conditori hac in tempestate mortalibus ostendere, vt prædictum est, placuit. Quod ego Ioannes Barinæ Archidiaconus ecclesiæ per iussione[m] domini mei & patris Vrsonis Baren[s]is & Canulinæ Archiepiscopi ecclesiæ, qualiter sit actū, breuiter & liquidè, seriatim quoque pandere non grauabor.

Postquam beati Nicolai substantia incorporea & inuisibilis à corporea visibilique fuerat substantia separata, & ab spiritibus vranicis in præparata requie collocata, multi Imperatores, multiq[ue] potentes mortales, artus illius sacratissimos de vna, qua manebant reconditi, summo conamine tentauerunt abripere, propriamque ad patriam transportare. Nanque vnus de palatinis magnatibus hoc pro auferendo & afferendo thesauro suo ab Imperatore legatus, cuius Myrea tellus parebat imperio, ad ecclesiam vbi sanctum iacebat corpus aduenit. Qui cernens propter quod venerat non se posse perficere, beatum Nicolaum flagitare cœpit humiliter, vt si loco ab illo transmutari se non permitteret, vel aliquam videndam sibiimet particulam dignaretur concedere, quam osculari valeret. Cuius postulationi sanctus Nicolaus non defuit, sed quod rogauerat adimpleuit. Nam vbi de liquore vranæ cum peniculo, sicut solitus erat, extraxisset ecclesiæ minister, dens vnus statim cum illo extractus apparuit. Quem maxima cum latitia suscipiens ille, Deo eiusque famulo Nicolao gratias agere, & oscula figere frequentissimè cœpit. Quem aurea capsellula mox inclusit, & super altare, quod ibi aderat, posuit. Cumque post paululum aspexisset, manare oleum illa de capsellula multum vidit. Inuoluit ergo eam pallio, putans hoc posse modo illum intus perstringere, ne foras exiret ampliùs, liquorem: sed frustrà. Nam quanto plus circumligabat, tanto liquor ipse circumuoluta pallia madefaciens potiùs emanabat. Ergo desperare cœpit, quia non possit habere in occulto, sicut optauerat: idque Domino manifestante cognouit. Ipse etiam beatus Nicolaus in somni visione fertur apparuisse, dentemque supradictum præ manibus tenens & ostendens dixisse: Ecce postulationi tuæ satisfeci: ferre autem tecum vt voluisti non poteris, quoniam separari ab alijs membris meis vel minimam particulam non permitto. Ille autem euigilans, & animaduertens tantummodò imaginationem somni fuisse, dentem vbi posuerat non inuenit. Hoc quidè in Græcis voluminibus significatum inuenimus, quod idcirco nostræ relationi prænotauimus, quatenus ostenderemus, quia omnipotens Dominus sui famuli corpus exinde, vbi fuerat hætenus, per tot curricula temporis non permisit transmutari.

Porro sicut in vera Græcorum reperitur historia, iste sanctissimus pontifex in synodo Nicena fuisse legitur oppidò iam senex: in qua præsidente beato Papa Syluestro, magnoque principe Constantino, Arrius suis cum fautoribus condemnatus est. Ipse autem beatus Nicolaus paucis post diebus superuivens, cælo spiritum reddidit, corpus solo tradidit. A quo tempore vsque ad eius sancti corporis translationem, secundum eorundem calculationem, ducentarum ferè Olympiadum curricula transferunt. At verò secundum nostram supputationem, ex quo Verbum Dei caro factum est, & habitauit in nobis, anno millesimo octogesimoseptimo, Indictione decima, quidam Baren[s]es cum tribus nauibus Antiochiam negotij causâ proficisci voluerunt: ijsque iam passis velis regna super Neprunia volantibus, nauatæ prædicti quasi diuina inspiratione commoniti, mutua inter se sermocinatione de tanto rapiendo thesauro conferre cœperunt. Quidam autem ex ijs ad tentandum id horrabantur: posse enim hoc diuino perfici adiutorio, veluti iam scirent certissimè,

Maio.
Cap. 9.

Multi Imperatores & proceres S. Nicolai reliquias ad se transferre conati sunt.

Nota rem ituporis plenam.

Animaduertes, pro exitumans,

Cap. 3.

Id est, mille annorum.

constanter asserabant. Aiebant Ecclesiam solitariam, clero populoque vacantem, & idcirco neminem fore, qui ipsis obstaret. Alij autem ne hoc tentarent dissuadebant, facinus clarissimum & difficilimum fieri posse desperantes.

Cap. 3.

Vt autem Myream letantes acceperunt, ad litus ancora de prora iacitur, stant litore puppes. Habito statim inter se consilio, peregrinum quendam, quem * pupatum secum vehebant, pramittunt exploratum. Qui rediens, in castro, quo sancti erat basilica, Turcos non paucos renuntiavit adesse. Ille enim, qui eidem castro praeerat, ibidem defunctus iacebat, & ea causa ad exequias funeris conuenerunt. Quo audito, expansis carbasis ilico versus Antiochiam proras ratium direxerunt, paucisque diebus secundo cursu ad eam peruenerunt ciuitatem. Vbi nauem Venetorum inuenientes, de varijs rebus, vt assolet, percontari coeperunt. Erant enim quidam ex nostris Venetorum cognati & amici, cum quibus de corpore beati Nicolai mutuo confabulabantur. Veneti vero id quod dudum animo conceperant, edere verbis nequaquam dubitauerunt. Nam & palos ferreos & malleos preparados se habere confessi sunt, & quod tentare deberent inter se iam consultasse, illis pandere non distulerunt. Quod cum nostri Barenenses audissent, ad hoc incipiendum & perficiendum maiori etiam desiderio sunt accensi: & non tam pro sua gloria & honore, totiusque patriae nostrae decore & ornamento audaciores & ardentiores esse coeperunt, quam ob vitandum dedecus & vituperationem sui: veriti ne forte Veneti id perficerent, atque inde ipsi ignominiae nota afficerentur. Quapropter etiam maturauerunt negotium, cuius explendi causa iter susceperant, vt inde ocyus remearent.

Veneri vt se
comparant
ad tollendas
S. Nicolai
reliquias.

Cap. 4.

Eo expleto, cum iam redirent, & prospero Austro velis turgidis vndas aequo-reas carinae sulcarent, ad Myreamque litus appropinquarent, transire illud vltraque tendere voluerunt. iam enim deferbuerant, & velut tepidi ex priore facti erant ardore. Ambigere enim coeperant, quod rem difficilimam se moliri non ignorarent: tum quoque cursum velocissimum habere videbantur. Itaque iam intermittere voluerunt, quod prius consuluerant: sed diuina dispositio, quae hoc perficiendum constituerat, non intermisit. Nam imperante potentia creatoris, ad sua mox rediens loca syluia turbidus Auster, & nimius gelidis Boreas est missus ab antris. Ita ergo inuiti steterunt, qui modò spontanei noluerunt. Exploratores deinde praemisissent: qui redeuntes nuntiauerunt ecclesiam esse solitariam, clero & plebe vacuum: tribus tantummodò custodientibus monachis, neminem impediendum, nullumque illic esse resistentem. Indigenarum enim exigentibus meritis, ea desolatio & devastatio iusto Dei iudicio illi regioni accidit, quam gens infidelis inuaserat, suoque dominio subdiderat, eaque causa deserta remanserat. His auditis, arma continuo comprehendunt, paucisque relictis, qui naues interim custodirent, instructa acie bene muniti & cauti, tanquam hostibus obuiam ituri, pergere coeperunt. Metuebant enim sibi, quod terra illa genti infideli subdita esset, longaeque à litore locus, ad quem ibant, plus minus spatio trium milliariorum abesse videretur.

Barthes non
sine nauis
uino cogun-
turijs ob-
tinentis ope-
ram dare.

Cap. 5.

At ubi ecclesiae claustra ingressi sunt, arma deposuerunt, aedemque sanctam humiliter suppliciterque subierunt, & Sancto preces obtulerunt. Finitis omnium precibus, ante dictos custodes sine dilatione de sancto corpore percontati sunt, & ubi nam iaceret. Quibus illi, Hoc loco, inquit, sicut à nostris accepimus decessoribus, sine ambiguitate repositum credimus. & his dictis, locum ostenderunt. Deinde sancto de liquore more solito extrahentes, illis tribuerunt: de quo cum acciperent quidam in sua vascula, Lupus presbyter Barenensis illorum comes in vitream ampullulam de eodem excepit: quae alto loco interim dum loquerentur, vt quae securè illic seruaretur, reposita, casu improviso in pavementum marmoreum cecidit, sed nihil de sua integritate amisit, solidaque, vt prius fuerat, non sine omnium, qui aderant, admiratione de pavimento leuata est. Tum vero coeperunt cum monachis supra dictis quasi tentantes colloqui, dicereque se velle inde sacrum corpus tollere, & ad suam patriam transportare. Hac enim causa, inquebant, à Romano Pontifice missi venimus, tribus aduecti nauibus. Si consentire nobis in hoc volueritis, dabimus vobis de vnaquaque puppi centum aureos solidos. Hoc illi audientes, stupefacti & pauore correpti sunt: &, Quomodo, inquit, istud attentare

Illustrare mi-
raculum.

Nota quan-
ti olim fecer-
unt sacras
reliquias.

&

& perficere audebimus, cum nullus mortalium id hactenus impune attentauerit? Quis autem tam sit temerarius, ut tantæ mercis vel emptor vel venditor esse velit? aut quæ tanti erit pretij res tamque admirabilis, ut tanto possit thesauro comparari? An verò aurum vel argentum vel lapides pretiosi ei possunt æquari? Si domini terrarum non temeritate, sed ne precibus quidem & supplicationibus istud conari sunt ausi, quo pacto id vos ad effectum perducere valebitis? Desinite ergo tantum persequi nefas, non enim diuina id gratum est voluntati. At tamen, si sic vultis, periculum facite. ecce locus hic est. Hoc autem dixerunt, nullo modo putantes fieri posse, quod illi volebant. Tot enim cursibus exactis solaribus, neminem mortalium nouerant, qui vel occultè furari, vel palàm vi rapere, vel à Domino precibus id impetrare hactenus valuerit.

His atque alijs inter ipsos alternatim habitis sermonibus, animare se intucem, & ut auderent statimque inciperent consilium habere cœperunt. Non enim illis opportunum erat aut commodum, sed oppidò sinistrum & inconueniens vterius rem differre. Solari enim lampade ad occasum vergente iam aduersascebat: resque ipsa & locus peregrinus, reditusque ad naues dilationem ac securitatem illis minimè permittebant. His ergo conuenienter prudenterque prouisis, sæpè nominatos monachos primò comprehendunt & tenent: deinde speculatores constituunt, qui vndique venientes prospectent, ne quid ab improviso, quod neutiquàm vellent, illis incommodi accideret. Stabant etiam hinc inde armati per tramites, ut fortuito aduenientes caperent, nec abire sinerent: nec adeò pauidi erant, tamen si numerus armatorum non excederet quadraginta & quatuor iuuenes, sed audacissimos, quin hostibus quadruplò pluribus fortiter vellent obistere, nec verterent terga, aut illis manus traderent. His autem cautè prudenterque foris ordinatis, intus presbyter ille, quem supra nominauimus, & alter consodalis Grimoaldus nomine, cum paucis alijs in ecclesia stantes preces inchoant, quæ vſitato more litanix vocantur. Sed timore pariter & tremore correpti, ac velut dementes effecti, linguae instrumento impedito, quæ inchoauerant clariùs exprimere non valebant. Interea Mattheus vaus ex nauis, ferreo arrepro malleo pavementum marmoreum percussit & fregit, sub quo camentum reperiunt. Quo comminuto & eiecto, vna dorfum marmorea confestim apparuit. Hinc ergo exorta lætitia, magis ac magis fodere, veteremque iuncturam calcis cum asciola quadam rumpere ac dissipare, fragmentaque eijcere non tardabant. Quibus eiectis, foris que pila detecta, atque à iam dicto iuvene malleo percussa, fragrantissimus subito ac suauissimus odor exiit, qui mira eos, qui aderant, suauitatis delectatione impleuit.

Idem verò iuuenis immittens manum, primoque liquorem attingens, sensit esse valdè copiosum, ira ut vna eadem, quæ non parua erat, quasi vsque ad medium plena esse videbatur. Deinde immergens dexteram, thesaurum pretiosissimum, quem inefabili desiderio quærebat, inuenit: inuentumque impavidus celeriter extraxit. Nam sicut ipse nobis retulit, verbis credibilibus fidem faciens, nunquam se tam securum atque interritum fuisse fatebatur. Vnde quis ambigat tanto in opere, ne formidaret, ope Angelica eum fuisse confirmatum? Expositis autem membris cæteris confusus ac temerè, caput adhuc decrat. Quo nondum reperto, tristes aliquantulum sunt effecti. Quapropter inclinans se iuuenis ille, non ut prius solis immersis manibus in multo liquore quæsivit illud, verum etiam audacia temeraria pedibus ingrediens (Sic enim necessitas admonerat) sanctum caput hinc inde quæsivit: repertoque egressus est, salutifero de Natice vestibus & toto corpore madefactus. Factum id est duodecimo Calendas Maij. Interea quidam ex circumstantibus nauis clanculum de sanctis reliquijs minimas particulas auferentes, occuluerunt: sed frustra. Ut verò confidentes hoc factum suum cæteris artibus illas restituerint, suo loco postea ostendemus.

His ita consummatis, oculus illis decrat, in quem sancta illa omnipotentis Dei inferrent munera. Nanque inopinatò & ex improviso istud eis euenerat, & idcirco nihil tale præparatum secum attulerant, quo excipere illa honesteque componere possent. Sed tamen alterius ex ijs, quos diximus, presbyteris exuta quam induerat tunica, quæ aliàs paludamentum vocatur, prout poterant ea inuoluerunt: statimque subeunte Lupo presbytero, per humeros eius guttulis odoriferis

Cap. 6.

Barenfes ferrio se accingunt ad S. Nicolai reliquias auferendas.

In marmorea vna ead condire fuit.

Cap. 7. Multum ex eis olei manant.

Caput eius reperitur.

Cap. 8.

Guttula odorifera deflunt à reliquijs eius.

decifrentibus, onus leuiffimum, nulla terreni ponderis grauitate moleftum, cum omnes eflent armis accincti fulgentibus, alportarunt, prædam fanctiffimam non ex hoftibus ferentes, fed ex Dominico gazophylacio, diuina largiente gratia, fiftentes, thefaurumque venerabilem de arca fanctiffima furto laudabili tollentes, non fine Angelico, vt putamus, comitatu, exultantibus animis cum laudibus akifonis, quantum quidem laici fciebant, ad litora properè remeabant. Nec decranè nonnulli, qui de fancto vræ, quam ruperant, marmore frufta quæ poterant fecum auferrent: è quibus in minutas diuifis particulas à multis pontificibus per Italiam multa funt altaria tabulæque itinerariæ confecrata. Idem factum eft & de panno illo nimum madefacto, quo artus venerandos inuoluerant. Quippe vtrunque fanctificatum eft, & ob hoc valdè venerandum, atque in huiufmodi locis honorificè reconduendum.

Cap. 9.
Oblervat
pium naua
rũ ftudium.

Vt autem ad ponti aduenère confinia, fanctasque depofuère reliquias, orta eft inter illos contentio, quinam ex illis, aut cuius nauis ferret onus illud defiderabile. Optabat enim vnumquodque fodalitium in fuo illud portare nauigio. Quis enim tantum nollet feruare & custodire patronum, à quo fe ipfe potius feruandum & custodiendum, atque ex omnibus aduerfis eripiendum non desperaret? Placuit tandem omnibus, vt omiffa hac contentione, illius nauis fodalitas fecum veheret, in qua naua erat huius operis audaciffimus effector: ea tamen conditione, vt priùs iufurandum darent, fe fine cæteris nihil de fancto corpore acturos vel conftituros. quod quidem ita factum eft. Concordia ergo inter illos hoc modo compofita, ratem ascendunt, & alio illud inuoluentes panno candido & nouo, priore ablato, in ligneum imponunt vafculum, in quo laticem vel temetum nauatæ feruare folent. Interea fama pernicibus alis volitans, incolis Myrei caftri, quod non longius milliario vno ab eadem ecclefia in monticulo quodam fitum eft, aures multorum trifti voce percutiens, id quod gefum erat nuntiauit. Concurrentes ergo vndique curfu velociffimo, irati nimum ac triftiffimi, tendebant ad litora, ob raptumque pastorem & dominum lugentes amariffimè, crines & barbas euellere diuiffimè non ceffarunt, & vocibus luctuofis, perinde ac fi chariffimi propinqui alicuius corpus exanime libitina ferrent, ita clamitabant:

Dolor My-
rani populi
ob ablatas
S. Nicolai
reliquias.

Tempore quid miferis heu nobis accidit ifto,

Quo patriæ noftræ dedecus afpicimus?

Munera tanta Dei multos feruata per annos,

Tam facili raptu perdidimus fubito.

Haftenus hoc fuerat Lyciæ ditata fuperno

Thefauro tellus, ac decorata nimis:

Laudibus eximijis totum celebrata per orbem,

Et munita patris magnanimi meritis.

Infelix Myrea tuis fpoliata manebis

Cultibus & donis, mœftaque femp eris.

O Nicolaë pater toto venerabilis orbe,

Cur patriam noftram deferis, immò tuam?

Hic genitus fueras, fanctisque parentibus altus:

Hic puer & iuuenis, virque fenexque pius.

Hic pater & dominus, pafcor custosque benignus,

Haftenus hac patria viuus & exanimis.

Quælibet hanc miferam quoties aduerfa premebant,

Auxilium petijt mox pater alma tuum.

Rebus in aduerfis aderas fpes vna falutis,

Munimen tribuens fupplicibus populis.

Quorum tu precibus præfens venerande fauebas,

Votaque fufcipiens, quæque rogata dabas.

Vndique currebant cunctis è partibus orbis,

Ad facrum tumulum fæpè falutiferum.

Nouerit heu vacuum fimul ac quem turba fidelis,

Omnis ceffabit cultus, & omnis honor.

Inuocatio
Sanctorum
quid confe-
rat.

Munera

Munera quippe Dei decurrunt, & gratia prima:
 Historia solum nomen erit veteris.
 Pastor oves proprias cui nos committis alendas?
 Te linquente gregem, mox lupus adueniet.
 Virtus, solamen nostrum, decus omne, leuamen:
 Turpes vna, salus, causaque lætitiæ.
 Væ nobis miseris, hæc omnia perdimus: at nos
 Hinc subit & luctus, perpetuusque dolor.
 Heu cui tale nefas fuit hæc permissa potestas
 Efficere, & tantum sic violare locum?
 Et malè tractauit cuius temeraria dextra,
 Fecit & hoc furtum quis modò sacrilegus?
 Sed fortunati, qui prædam fertis opimam,
 Nos infelices occupat omne malum.

Hæc & alia tristitia & dolore atque ira cogente conclamabant lugentes, ac deinde Cap. 10.
 ad propria mœstissimi lachrymisque madentes remeabant. Inter abeundum autem frequenter vultus conuertebant ad litora, nauesque respiciebant. quippe in quibus & illorum & totius patriæ decus & gaudia ferebantur. Interdum verò inhiantes & tanquam versi in amentiam restabant, atque vt læanæ toruæ, cum sunt foetæ, & tigrides asperrimæ fremebant. Illis denique mœrore conscio abeuntibus, lentisque gressibus arenas calcantibus, isti comitante lætitiæ, exultantibus animis, rudentes celeriter exoluunt à litore, suaque assidentes per transtra, alacriter remigare cœperunt. Quanta enim illi non absque animi stupore tunc hilaritate perfusi fuerint, nec voce proferre, nec literis explicare, nec animi consideratione consequi possim. Nauigantes autem, nocte illa in insulam, quæ Cacabum dicitur, delati sunt: qua relicta, laborante remigio ad Maiestras insulas (sic enim nominantur) profecti sunt. Inde recedentes, cum multa remigum fatigatione ad loca Macri appulerunt. His enim tribus noctibus, geminisque diebus admodum illis aduersante Borea nauigârunt. Vnde etiam quidam inter se colloquentes, fluctuantibus & turbatis animis dixerunt: Quid ita nobis infestus est hic ventus, nec quiescit? Forsitan aliud nobiscum vehimus: non illud quod aurumamus. Aut si re vera corpus S. Nicolai ferimus, fortassis non ei placuit id quod fecimus, atque ea causa malè egimus, & vlteriùs illud ferre non valemus.

Exultabundum
 di auehant
 Barenfes S.
 Nicolai re-
 liquias.

Ex ijs autem vir quidam Eustasius nomine, nocte sequenti fertur vera somnij Cap. 11.
 visione vidisse, immò huiusmodi passionem sensisse, hyrundines eius linguam mordicis apprehensam malè tractantes atque cruentantes. Visio cuiusdam. **Qua** ille visione perterritus & expergefactus, de cubili surgens nequaquam tacere voluit quod viderat, sed socijs omnibus, metu necdum de pectore recedente indicauit, asserens quòd verè sint membra sanctissimi Nicolai: nec dubitauit vlteriùs benè illi placuisse quod fecerant. At tamen illi de contrario vento perrexerunt inter se conqueri, & cur illis ea aduersitas accidisset percontari. Tum verò quidam ex ijs, ceu vates veridici, talia dicebant: Venti isthac aduersitas, quæ nostrum impedit iter, vt nos quidem putamus, non priùs cessatura est, donec artubus cæteris particula illæ, quæ separata sunt, coniungantur. Reuerà enim quidam ex nostris occultè de sanctis abstulere reliquijs, easque apud se absconditas habent. Sed si læti cupimus omnes redire in patriam, sancto restituatur corpori, quicquid à quolibet sublatum est. Singuli etiam iureiurando firment se nihil eiusmodi penès se occultatum habere, vt ab omnibus suspicio omnis amoueat. His dictis cum omnes assentirent, singuli Restituuntur ablatæ particule de reliquijs, & redditus secundus.
 singulas, quas abstulerant, particulas ostenderunt: & in ijs Romoaldus quidam duos sancti viri dentes & exiguos articulos protulit: alter de sancto liquore omnino madidum marsupium, vbi seruauerat quod furtim abstulerat, se inuenisse confessus est. Ijs ergo particulis cæteris artubus adiunctis, singuli proposito Euangelij codice iuramento satisfecerunt, se de S. Nicolai reliquijs nec habere quicquam absconditum, nec scire quenquam alium habere. Cum hæc ab omnibus vnanimiter facta fuissent, iam minimè deinceps senserunt aduersa ventorum spiramina, quodque priùs inconsultè gesserant, de eo postmodum se benè consuluisse apertè cognouerunt.

Flante ergo prospero vento, latumque carinis equor sulcantibus, Domini collaudantes Cap. 12.
 tes

Visio Disi-
gij nauæ.

tes magnalia, lætissimi cursu vehabantur citissimo, & sicut postea itinere iam peractō compererunt, prædictum illis fuit quiddam valdè mirabile. Nanque vni ex nauis, cuius nomen erat Disigius, cum quies saporifera eius membra teneret, apprensus imago viri venerabilis fertur dixisse: Nolite timere, sed constantes estote: quia vobiscum ero. Et ille, Quis tu, inquit, es domine? Cui sic responsum veterandus reddidit heros: Sum Nicolaus ego, vobiscum qui modò dego. Et vt me verum experiamini dicere, die vicesimo, à quo corpus meum abstulistis, Barinum portum intrabit. Hæc vbi imago illa locuta est, ab oculis illius euauit. Hoc autem ille euigilans omnibus enarrauit. Atque id ita demum, vt prædictum fuit, euenisse constat. Hinc igitur tanto consili miraculo, minimè iam pelagi minas exhorrebant, nec rabidos ventorum impetus, vt perpauidi nauæ solent, expectabant, nec potestatem ponticam contra se futuram metuebant: quippe qui illum, per quem tempestates terribiles sapissimè quieuerunt, secum per pelagus securi ferrent. Porro illis gaudentibus, & medio pelago carinis currentibus, auicula quædam ex improuiso apparuit: quæ huc illuc intra nauem nunc volitans, nunc pedibus inter nauas ambulans, quasi mansuetata & domestica, & quæ capi non renueret, ibat & redibat, ascendebat & descendebat. Quam illi vultu hilari aspicientes, mirabantur non solum eius mansuetudinem & circuitiones, sed etiam aduentum. In medio enim æquore ventosis alis volentibus nauibus, ab insulis & tellure longissimo intervallo separati videbantur: atque inde animaduertentes vnde ea aduenisset volucris, lætiam simul & admirationem conceperunt. Cum autem aliquantisper intra ratem hac illac deambulasset, ab oculis omnium est ablata, nec vsquam amplius visa. Læti igitur ex eo effecti sunt, quod visu corporeo conspexerant: quandoquidem aliud in illa volucris specie fuisse, interiori speculatione colligebant & credebant.

Miri quid-
dam de auicula nauis
se adiugente familia-
riter.

Cap. 13.
Oferua de
odore mirri-
fico.

Vide studii
piscorum er-
ga sacras re-
liquias.

Cap. 14.

Sed maiori quotidie exultatione afficiebantur. Crebro nanque inter lucem & tenebras odorem suauissimum, mirabilem & incognitam spirantem fragrantiam, sentiebant. Atque ijs omnibus merito exhilarati, ad portum S. Georgij paucis diebus appulerunt: qui locus à Barinis mœnibus non amplius quinque abest milliarijs. Vbi ex vasculo supra memorato sanctas extraxere reliquias, & in capsella lignea, quam in itinere parauerant, digna prius veneratione eas exosculantes, quantum quidem potuere, honorifice eas condiderunt, & extrinsecus pallio strictè contexerunt. Interim quosdam de suis nuntios præmiserunt ad Clerum populumque Barensem: qui cum illos audiuisset, confestim ciuitas tota gaudio inopinato, nouo & mirabili est repleta: omni que mox dilatione remota, vterque sexus & omnis ætas, atque aded etiam infirmi ad litora conuenerunt. Nanque ferè viri omnes & mulieres, senes & iuuenes, anus & iuuenula, pueri & adolescentula, infantuli & infantula naues sæpè dictas, tantam Baro cunctaque Italia lætiam afferentes, intentis obtutibus & iucundissimis animis venientes expectabant.

Vt autem iuxta portum applicuerunt, cuius viro ecclesiastico & religioso tantum thesaurum porrigerent & committerent, ignorabant. Virso enim Barinorum Archiepiscopus, vir religiosus, Deoque dignus, & dominis Italicis notissimus & familiaris amicus erat tum apud Trantum, cum quo & nos illo die eramus. Nauis enim illic præparata stabat, quam post diem alterum ingredi statuerat, causa orationis Hierosolymam profecturus. Porro legatus ad eum festinus venit ciuium Barensum cum literis, quæ omnipotentem Dominum tam mirifica dona ecclesiæ Barensi ipsius tempore concessisse significabant. Omissis ergo ille coepto itinere, immensa repletus lætitia, Barum sibi properè petendum existimauit. Interim nauæ Eliæ Abbati cœnobij S. Benedicti, quod supra portum situm est, capsellam sacras reliquias continentem commendarunt: quam ille suscipiens, in eadem beati Benedicti ecclesiæ nono die mensis Maij, in quo translationis est constituta celebrari solennitas, tribus diebus & noctibus cum fratribus suis diligenter & cautè custodiuit. Nam inde postea fuit ablata, & ad curiam, quæ dicitur Catepani, deportata. Inter ciues nanque Barenses ciuili dissensio & seditio exorians, in duas est partes diuisa. Alij enim in hac ciuitatis parte, alij in altera Sanctum collocare nitebantur. Quid autem inter illos eueniret, per notas vocum nolumus nostris mœrendum relinquere posteris: sed malumus silentio sempiterno teneri, & obliuione ignorari. Tandem verò adueniente Archiepiscopo, nauæ & ciues rogauerunt illū, vt capsellam illam intra curiam suam sineret reponi, quod locus illic esset aptus & amplius, ibique propria ecclesiæ construeretur. Quorum ille postulationi con-

sentium

sensum præbuit: & mox cum episcopis & clericis omniq̄ populo ciuitatis nudis pedibus illuc pergens, de medio curiæ abstulit, & in ecclesia beati protomartyris Stephani, quæ paucis mensibus ante annos tres fabricata fuerat, deposuit. Deinde sollicitè cogitare cœperunt, cui viro idoneo, digno & fideli tantum thesaurum fideliter custodiendum committerent, qui & oblationes fidelium susciperet, fideliterq̄ ad necessaria basilicæ opera seruaret, omnibusq̄ præset vilitatibus prouidus dispensator. Sed neminem alium tantæ rei magis idoneum hac tempestate reperire potuerunt, quàm antè dictum Eliam Abbatem. Itaque omnium consensu & fauore Archiepiscopus loculum corporis & cætera suprà memorata illi commisit, agendisq̄ omnibus cum præpositum esse voluit.

Ecce reuerentiam erga reliquias

Hæc ferè omnia, quæ hucusq̄ per notas vocum & mentis stylo inculto, pro tenuitate ingenii nostri consignauimus, omnipotens maiestas per mortalium actiones operari dignata est: cætera quæ sequuntur, ipsa sola operata est, signa videlicet virtutum suarum innumera & miranda. Placuit enim diuinæ omnipotentia, quod actione temeraria factum videbatur, sua confirmare operatione mirabili. Ambigebat enim non pauci fideles, & idcirco tanta gratia & gloria & sublimitas ex diuina dispositione Barum aduenisse, totamq̄ Italiam illustrasse, non rata mentis ratione credebatur. Vt enim initio diximus, permulti principes id frustra sæpè conati fuerant. Si quis autem quærat, vel secum tacitus miretur, cur quod illis per tot secula negatum est, istis Deus concesserit, responderi illi potest: *Causam nos nescimus. Quis enim cognouit sensum Domini, aut quis consiliarius eius fuit? Hoc solum nouimus, quod illis tunc noluit isthuc concedere, quod istis cum sibi visum fuit concessit.* Id verò non dubiè possumus conijcere, quod pro salute Italarum, immò totius Europæ de Asia vsque Barum munus hoc gratissimum prouisor omnium transferri imperauit. In hac enim sola mundi parte, id est, Europa, catholica pietas abundantius & perfectius colitur: in alijs verò aut vix alicubi, aut nusquam. Collaudare igitur Dominum oportet fideles omnes prouincias, & benedicere, eiq̄ grates dignissimas agere, quod dignatus est respicere populum, quem suo sanguine redemit: cui hoc tempore tantam voluit impertire gratiam, vt per medelam, quam alij sentiunt, alij fieri cernunt in corporibus, animarum perpetua sanitas acquiratur. Neque enim credendum est, quod pro solis corporibus sanandis, quæ sunt quandoque in cineres redigenda, hæc voluerit Dominus noster suis fidelibus præstare beneficia: sed post visibile medicamentum, inuisibilis necesse est medicina requiratur. Vtrunque enim sanare Saluator non despicit, qui vtrunque creauit: si tamen humilis præcedat supplicatio, cordisque contritio. Cor enim contritum & humiliatum Deus non spernit. Etsi autem totius Hesperia ciuitates & prouinciæ de tam mirifico munere iure congratulari videntur, at tamen Barum maxima & singulari ac velut propria quadam excellentia præfulgere conspicitur. Nam diuina imperante potentia, dimissa patria, in qua ortus fuerat, relicta episcopali cathedra cui præfuerat pontifex pius & venerandus, postremò quasi postpositis totius orbis terrarum partibus alijs, hæc sibi delegit beatus Nicolaus sedem, vbi corporis eius ossa sanctissima quiescant. Cur autè hîc, & non alibi, cum sint & maiora, & meliora, & digniora loca, nemo à nobis curiosius inquirat. Nosse ea sufficiat, quæ superius annotata sunt. Gaudet igitur Barum gaudio singulari, sed in Domino. Gaudete iusti, ait Propheta, in Domino. Et Apostolus: Gaudete in Domino semper. Exulta Barum, sed in Domino, qui hæc exultationem sola gratia sua, non præcedentibus meritis tuis tibi præstitit. Gloriare, sed in Domino, qui præ cunctis telluris partibus tanta te gloria sublimauit. Hoc enim modo in Domino te conuenit gaudere, lætari, exultare & gloriari, vt in primis fatearis non te meruisse tantam à Domino percipere gratiam. Quæ enim tua merita hoc digna munere fuere? Deinde in superbiam ne efferaris, sed prona mente humiliteris. Qui enim se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur. Humiliaberis vtrique ex hoc, vnde humilitatem concipere debes, si te inde exaltaueris, vnde te oportet omnem superbiam elationem respuere. Neque enim omnipotens Dominus idcirco hoc te ornauit & decorauit diademate, vt vitijs & criminibus adijcias incrementa: neque proderit tibi in ossibus beati Nicolai habere fidutiam, quod Deo iubente intra mœnia tua quiescant, si prauis & probrosis moribus diuinæ contradicas voluntati. Sic namq; Iudei, spreto Domini nostri Iesu Christi mandatis & virtutibus, in Moyse se fidutiam habere dicebant, quibus idem Saluator, Moyse, inquit, in quo speratis, ipse vos accusat. & propheta: Populus iste, inquit, labijs me honorat: cor autem illius longè est à me.

Cap. 15.

Esa. 40.

En quantū profuit facere reliquias obrinentibus cas.

Psal. 50.

Psal. 52.

Philip. 4.

Matt. 23.

Ioan. 5.

Esa. 29.

me.

Hæc dicuntur in illos qui solo vocum strepitu altisque clamoribus contenti, nullam adhibent animi attentionem & deuotionem.

me. Non diligit beatus Nicolaus vanas cantiones laudesque sonoras: neque propterea huc à Deo missus est, vt illi huiusmodi reuerentia & honores vanitatis impendantur: neque vt per veneranda merita illius corpora tantummodò sanentur: sed iubitionibus & laudibus, quæ ore proferuntur, animi affectus concorditer intendat, & ad hoc humiliato & contrito corde nostræ supplicationis & flagitationis sit intentio, vt magis spiritus illius quam ossa sint nobiscum. Ipse enim sanctus hoc mauult, hoc idem in nobis magis diligit: quem quotidie nos obsecrare suppliciter expedit, vt suis sanctissimis meritis interuenientibus sedem, quam elegit, custodiat, muniat & ab aduersis eripiat ac tueatur: sed & omnibus fidelibus, eius suffragia querentibus, solita pietate succurrat. Sed hæc hæctenus.

Cap. 16.

Innumera miracula intra paucos dies.

Ingens concursus egrorum ad S. Nicolai reliquias.

Cap. 17.

Innumeri curantur.

Cap. 18.

Curuus erigitur.

Item alius.

Iam ad nostrum redeamus propositum, ne fortè hanc præfationem longius extendentes, tum legentibus, tum audientibus fastidium ex dilatione inferamus. Nam licet tantillum, quod iam præfari voluimus, non sit infructuosum & inutile, at tamen attentius & deuotius beatissimi Nicolai merita veneranda à cunctis fidelibus audiuntur, pro quibus omnipotens Dominus virtutes innumerabiles & admiranda dignatus est opera perpetrare. Quorum innumeram multitudinem (Neque enim ab vilo mortali numero comprehendi queant ea, quæ paucis diebus facta sunt miracula) omittimus. Tam enim erat frequentissimus concursus & conuentus languentium & damnatorum, ex diuersis prouincijs aduentantium, vt non solum nomina singulorum hominum & morborum quoque nos ignorare fateamur, sed etiam certum eorum inire numerum minimè valeamus. Pauca ergo de multis excipimus, styloque nostro seruanda & veneranda commendamus. Postquam ad beati Benedicti ecclesiam, vt est à nobis supra dictum, ab Abbate Elia sanctissimi Nicolai capsa est delata, die altero tantæ famæ rei & celsitudinis extra Barina mœnia mira se pernicitate effudit: primoque Barenis territorij castella & villas adiens, omnium aures nuntio latissimo percussit: moxque cateruatim concurrunt vndique sexus vterque & ætas omnis. Quid dicam? Præ agminibus frequentissimis virorum & mulierum, senum & iuuenum, diuerforumque languentium viæ amplissimæ & semitæ longo telluris spatio plenissimæ videbantur, vocaque laudum altisonæ hinc inde resonabant. Quippe omnipotentem Dominum certatim collaudabāt, benedicebāt & glorificabant, qui tanto thesauro ditare, tanto splendore illustrare, tanta consolatione & propitiatione visitare dignatus est regionem hanc.

Deinde fama eadem pennis mora leuissimis, longius atque longius tranfuolans, intra paucos dies omnes Italiae prouincias annuntiatione mirabili concitauit. Itaque concurrebant de vniuersis totius Hesperiae prouincijs diuersæ Christianolarum multitudines, nō tam pro nouitate rei oppidò venerabilis & desiderabilis, aut orationis gratia, quam ob virtutes diuinas, signaque miraculorum stupenda & innumera, quæ quotidie fiebant. Nam primo die apud S. Benedicti ecclesiam, vbi sanctum erat depositum corpus, amplius triginta ægroti sexus vtriusque & ætatis omnis à multimodis sunt liberati morbis, perfectaque reddita ipsis sanitate, cum gratiarum actione lati & incolumes ad propria remeabant. Die altero alijsque, quot à dæmonibus possessi, omninò à vexatione diabolica sint absoluti, quot linguæ vinculo, qui muti erant, expediti, quot surdorum obstructæ aures sint patefactæ, quot oculorum orbati lumine visum recuperarint, quot denique alij multigenis ægritudinibus oppressi, sanitati sint restituti, notis vocum particulatim consignare & enumerare nequimus. Infinitus enim est & nobis incompertus numerus.

Homo quidam de partibus Anconitanis ortus, curuato corpore debilis & infirmus erat, pedum ac manuum integris officijs carens. Qui deosculans beati Nicolai capsellam, & humiliter expetens sanitatem, eam recepit plurimis, qui aderant, cernentibus, domumque abiit benedicens Dominum & eius famulū venerans. Sacerdos quidam de Camerino territorio passione guttæ in spina affectus, incuruationem & dolorem immodicum multo tempore pertulit, nec ad cælum respicere valebat. Is audiens tot virtutes mirabiles, quæ per beatum fiebant Nicolaum, interiori accensus desiderio, itet vt potuit cum suis conterraneis arripuit, & venire cœpit. Cumque ad locum quendam venisset, vnde primùm potest Barum conspici, vbi magnam Crucem ligneam quidam fixerāt, quòd illic ab infirmitate dimissi, sanitate visa ciuitate recepissent: dum cernuus numerosa & lenta mouens vestigia, vt potest ambulat, sensim cœpit parumper erigi: & sicut ipse nobis retulit, videbatur sibi calorem sentire insolitum, & à quodam anteriori corporis parte sustolli. Mox quasi paucifactus & lætus in clamauit suos comites, qui eodem

dem pergebant itinere, asseruitq; se Domini sentire virtutem. Quid multis moramur? Qui de domo infirmus exijt, & vsque ad sacrum corpus non nisi infirmum se venturum existimauit, ad illud sanus & alacer venit Dominum collaudans, sanusque ad patriam repedaui.

Apud Analsiam puerulus quidam à nequam spiritu miserabiliter vexabatur: quæ res parentes mœrorè continuò vehementer affligebat. Sed excitati mirabilium fama virtutum, ocyùs Barum cum prole venerunt. Vbi autem ad Crucem paulò supra memoratam appropinquauerunt, Barumque inde procùl aspexerunt, lætitia inopinata sed opratissima subito sunt repleti, cernentes misellum puerulum à maligno spiritu liberatum. Itaque non pro curando puero, qui iam curatus erat, supplicaturi, sed pro recepta salute donaria oblaturi, Dominoq; & S. Nicolao grates & laudes dignissimas acturi, celeriter Barum aduenerunt.

Alij quidam à castello quodam eò accesserunt, secum afferentes infantulam, omnibus corporis viribus destitutam: itemq; puerulum valdè debilem, qui nullum edulium stomacho posset salubriter retinere, vel naturali ordine digerere. Cumque aliquot diebus cum precibus & supplicationibus apud corpus sanctissimum permansissent, multasque in alijs virtutes effici, in suis nullas conspicerent, maiori cum tristitia & dolore, quam prius senserant, ad proprias mansiones non sine desperatione redire coeperunt. Cum autem à Barinis mœnibus quasi trium miliariorum spatio iam recessissent, sub umbris oliuarum secus viam & propter Solis æstum, & itineris lassitudinem hinc inde humi refederunt. Cumque inter se mutudè confabularentur, quidam ex ijs dixerunt: Non videntur nobis Barense vera dicere de S. Nicolai corpore, ob cuius merita & miracula eò accessimus cum infirmis nostris, vt curarentur. Illis verò & hæc & alia deteriora falsò dicentibus, alijs contradicebant hunc in modum: Non debetis vos his vt sermonibus, neq; nos dubitare conuenit, cum tot hominum millia affirmant id, quod vos negatis, & vnde vos dubitatis. Miramini, aut fertis indignè, quod minimè vobis cõtigerit hoc quod oprãtis? Sed neque mirari debemus, neque contra diuinam irasci potentiam, si non accipiamus, quod merita nostra nequaquam promeruerunt. Huiusmodi atq; alijs prolatis sermonibus, subito & puerulum sanum, & infantulam, quæ nunquam suos mouere gressus poterat, ambulantem conspiciunt. Mox igitur diuinam collaudant operationem, & gratias agunt, quòd & beneficia optata consecuti essent, & vnde ambigui fuerant, inde iam certissimi esse meruissent.

F. Laur. Surius Pio Lectori.

IN huius Translationis libello non debet te, pie Lector, offendere, quòd cap. 13. Author dicit non diligere S. Nicolaum vanas cantiones laudesq; sonoras, & honores vanitatis. Facile enim aduertis ex ijs, quæ mox sequuntur, eum illos duntaxat reprehendere, qui sola vocum modulatione, idque studio vanitatis & inanis gloriæ, laudant Sanctos, nulla adhibita animi pietate & attentione: quod valdè vitandum est, cum dicat Apostolus: Psallam spiritu, psallam & mente. Nos aliquot locis modicè stylum mutauimus, & quædam redundantia contraximus.

VITA S. GREGORII NAZIANZENI EPISCOPI,

PI, PATRIS CELEBERRIMI ATQVE DOCTISSIMI,

Græcè conscripta à Gregorio presbytero: sed non ita pridem Latine conuersa

per Iacobum Billium Prunæum, S. Michælis in Eremito

Abbatem imprimis eruditum.

AD spirituale sermonum conuiuium, viri auditores, egregius ille Gregorius, cognomentum à Theologia consecutus, vos inuitat, atque ipse in cibum materiæ expertem offertur, epulumque corruptione omni sublimius. Nec verò mirum vobis videatur, me eò audaciæ progressum esse, vt & meæ imbecillitatis, & excellentis illius ingenij animique magnitudinis memoriam abiecerim: qui propter incomparabilem virtutis præstantiam, ad hunc fermè diem silentij honore apud omnes ornatus est, nec quisquam adhuc extitit, qui vitam ipsius exposuerit, ac serie quadam & ordine præclara illius facinora ad posteros transmiserit: quem-

Q